

заперечення, яка обумовлена не технологіями, а морально-етичними проблемами. Як показано вище, акцент на тих чи інших аспектах людського буття завжди викликає імпульс до зміщення і проведення нових антропологічних меж, а значить, і до появи «пропускних пунктів» у сферу «істинно людського», на сторожі чого повинні стати рекрутовані здоровим глуздом і механізмами самозбереження нашого виду моральні чесноти і традиційні цінності.

Одержано 11.02.2019

УДК 343.341(477)

Аліна Станіславівна ЛІТВІНОВА,

студентка 3 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

Науковий керівник:

Григорій Сергійович КРАЙНИК,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

БАНДИТИЗМ: СКЛАД ЗЛОЧИНУ ТА ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Одним із видів злочинів проти громадської безпеки є бандитизм, відповідальність за який передбачена ст. 257 Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Незважаючи на стабільну тенденцію до поступового зменшення кількості злочинів цього виду, бандитизм залишається одним з найбільш небезпечних загально кримінальних проявів організованої злочинності. Так згідно з даними Науково-дослідницького інституту вивчення проблем злочинів імені академіка В. В. Сташиса упродовж з 2010-2018 року зареєстровано 349 фактів бандитизму за вироками, що набрали законної сили. Водночас зазначені цифри не відображають повною мірою масштаб розповсюдження бандитизму, через невелику частку розкриття, обмеженості прийомів та способів відмежування бандитизму від інших суміжних складів злочину. Таким чином, потрібно проведення кримінально-правового дослідження бандитизму.

Родовим та безпосереднім об'єктом бандитизму є суспільні відносини щодо забезпечення громадської безпеки, а додатковими факультативними виступають життя та здоров'я особи, власність, порядок обігу зброї та інші.

Згідно з п. 17 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 13 від 23.12.2005 р., бандою необхідно визнавати озброєну організовану групу або злочинну організацію, яка попередньо створена з метою вчинення кількох нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб або одного такого нападу, який потребує ретельної довготривалої підготовки. Банду слід вважати створеною з моменту досягнення її учасниками згоди щодо вчинення першого нападу за наявності планів щодо подальшої спільної злочинної діяльності такого ж характеру та за умови, що об'єднання набуло всіх обов'язкових ознак банди. При цьому не має значення, передувала створенню банди стадія існування об'єднання як організованої групи або злочинної організації чи банда одразу була створена як така [1].

Об'єктивна сторона виражається в трьох формах: організація озброєної банди з метою нападу на підприємство, установи, організації чи на окремих осіб – усічений склад злочину, участь у такій банді, участь у вчинюваному бандою нападі – формальний склад злочину. Для складу бандитизму достатньо вчинення хоча б однієї з цих дій.

Обов'язковими ознаками банди є: наявність у ній кількох (3-х і більше) суб'єктів злочину; стійкість (має місце лише у разі, якщо її створено для заняття злочинною діяльністю, вчинення, як правило, не одного, а кількох нападів.) В окремих випадках банду може бути створено для одного, але особливо небезпечного нападу, що потребує особливої підготовки; озброєність означає, що в учасників або хоча б у одного з них (в останньому випадку інші учасники мають знати про це й усвідомлювати можливість застосування зброї під час нападу) при цьому учасники банди могли озброїтися як до створення банди так і в процесі її організації. Відповідно до п. 21 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13 дії, які полягають у незаконному заволодінні вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами,

вибуховими пристроями, їх придбанні, виготовленні, ремонті, або в незаконному заволодінні радіоактивними матеріалами чи їх придбанні, або у виготовленні, ремонті холодної зброї, вчинені з метою організації банди, а також аналогічні дії учасників уже існуючої банди чи збут останніми зазначених предметів належить кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ст. 257 і ст. 262 або ч. 1 чи ч. 2 ст. 263 ККУ. Дії ж учасників банди, пов'язані з незаконним носінням, зберіганням, ремонтом та передачею (один одному) предметів, якими вона озброєна, є складовими елементами бандитизму і додаткової кваліфікації за ст. 263 ККУ не потребують [1]. При цьому слід враховувати, що кримінально відповідальність за ремонт зброї передбачена вже не ст. 263 ККУ, а ст. 263-1 ККУ.

Згідно з п. 23 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. участь в озброєній банді слід розуміти не тільки як безпосереднє здійснення нападів, а й як сам факт вступу особи до неї чи вчинення будь-яких дій, спрямованих на створення сприятливих умов для її функціонування (надання транспорту, приміщень, здійснення фінансування та матеріально-технічного забезпечення, постачання зброї, підшукування об'єктів для нападу, зберігання зброї, злочинно набутого майна, коштів тощо). Проте в будь-якому разі участь у банді (як форма бандитизму) обов'язково передбачає членство особи в цьому об'єднанні, яке набувається шляхом вступу до останнього. Вчинення зазначених дій особою, яка не є учасником банди, належить розцінювати як пособництво у бандитизмі [1].

Участь у вчинюваному бандою нападі може брати й особа, яка не входить до її складу. Проте дії такої особи можна кваліфікувати за ст. 257 ККУ тільки в тому разі, коли вона усвідомлювала, що є учасником нападу, який вчинює банда. Якщо ж зазначена особа не брала безпосередньої участі у нападі, а лише якимось чином сприяла в його вчиненні, її дії слід вважати пособництвом. Особи, які не були учасниками банди і не усвідомлювали факту її існування, але в будь-який спосіб сприяли у вчиненні нею нападу, несуть відповідальність за злочин, що охоплювався їхнім умислом.

Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі прямого умислу. Особи які не були учасниками банди і не усвідомлювали факту її існування але в будь-який спосіб сприяли вчиненню нею нападу несуть відповідальність за злочин, що охоплювався їх умислом. Другою обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони бандитизму є мета – напад на підприємства, установи, організації, або окремих осіб. Згідно із п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р., «нападом озброєної банди є дії, спрямовані на досягнення злочинного результату шляхом застосування насильства до потерпілого чи створення загрози його застосування. Такий напад вважається здійсненим і в тих випадках, коли члени банди не застосовували зброї, яка перебувала в їх розпорядженні» [1]. Треба враховувати те що ст. 257 ККУ, яка містить законодавче визначення поняття бандитизму, не передбачає ні якихось конкретних цілей вчинюваних бандою нападів як обов'язкової ознаки складу цього злочину, ні відповідальності за вчинення її членами під час нападу злочинних діянь, які утворюють самостійні склади злочинів (крім відповідальності за організацію банди, участь у ній та у вчинюваних нею нападах). Тому в таких випадках судам належить керуватися положенням ст. 33 КК, згідно з яким за сукупності злочинів кожен із них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК (п. 26 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13) [1].

Хоча мотив не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони бандитизму, він повинен враховуватися при призначенні покарання, зокрема, конфіскація майна застосовується лише тоді, коли бандитизм вчинено з корисливих мотивів (ч. 2 ст. 59 ККУ). Наприклад, якщо банда вчиняла згвалтування, і не забирала майно – конфіскація майна не призначається, тому що злочин не корисливий.

Суб'єкт бандитизму – фізична осудна особа, що досягла 14-річного віку [2, с. 292–296].

Розмежування бандитизму від озброєного розбою можливо здійснити по ряду ознак: бандитизм – це завжди застосування зброї, а розбій може бути вчинений і без зброї; в розбої зброя повинна використовуватися по призначенню, для бандитизму необхідно лише наявність зброї (розбійний напад кваліфікується в тих випадках, коли зброя застосована в ході нападу, напад збройної банди вважається таким, що вчинений, і тоді, коли наявна в членів банди зброя не застосовувалася); розбій може бути вчинений однією особою, а бандитизм – тільки збройною групою; при розбої, на відміну від бандитизму може застосовуватися не тільки зброя, але й інші предмети, що використовуються в такій якості; спеціальною ознакою банди є створення

озброєної групи для вчинення нападів, і на відміну від групи розбійників банда – це стійка група. На відміну від розбою, вчинюваного за попереднім змовою групою осіб, при організації банди ніколи не буває елементу стихійності або випадковості. У санкції ст. 257 ККУ передбачене основне покарання – позбавлення волі від 5 до 15 років. Додатковим покаранням за бандитизм в ККУ встановлена конфіскація майна (згідно ч. 2 ст. 59 ККУ за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня тяжкості), а по ч. 4 ст. 187 позбавлення волі на строк від 8 до 15 років з конфіскацією майна [3], тобто існує необхідність підвищення санкції в статті за бандитизм, враховуючи, що банди можуть вчиняти не тільки розбійні напади.

Суб'єктом обох злочинів є фізична осудна особа, яка досягла 14-річчя на момент вчинення даних злочинів. Для бандитизму кількісний склад повинен бути не менше трьох осіб, а в розбійному нападі – мінімум одна особа [4].

Суб'єктивна сторона бандитизму та розбою характеризується виною у формі прямого умислу. Щодо мети, то для ст. 257 ККУ (бандитизм) мета – напад на підприємства, організації, установи, або окремих осіб, а для ст. 187 ККУ (розбій) мета – заволодіння чужим майном [4].

Список бібліографічних посилань

1. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 13. *Вісник Верховного Суду України*. 2005. № 1. С. 2–6.

2. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2010. 608 с.

3. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

4. Ярошенко В. М. Окремі питання співвідношення бандитизму і розбою за Кримінальним кодексом України. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 1030–1040.

Одержано 11.03.2019

УДК 343.9:343.34(477)

Ірина Геннадіївна ЛУЦЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Грунтовні зміни у багатьох галузях суспільного життя нашої країни відбуваються останнім часом. Система реформ, що має європейський вектор, повинна відповідати сучасним потребам та мати на меті не тільки необхідне, зрозуміле нормативно-правове забезпечення, а й розуміння, прийняття та усвідомлення українським суспільством.

Питання публічного порядку є невід'ємною складовою життєдіяльності сучасного суспільства. На сьогоднішній день не існує офіційно закріпленого визначення цього терміну. Серед науковців термін «публічний порядок» не отримав не тільки однозначного визначення, а й і права на існування. Ряд науковців переконані, що використання нових термінів зайве і переважніше діюче законодавство, до того ж не співпадає з офіційно визначеними поняттями. Інші ототожнюють «публічний порядок» з «громадським порядком», а подекуди визначають «публічний порядок» як базовий по відношенню до «громадського порядку».

Та попри таку неузгодженість термін «публічний порядок» являється законодавчо уживаним. Що стосується його наповнення, то для цього необхідно розкрити сутність категорій «порядок» та «публічний».

Окремі науковці порядок розглядають як: 1) стан урегульованості суспільних відносин нормами права, моралі, звичаями, правилами співжиття, нормами громадських організацій (отже, упорядкованість суспільних відносин означає їх сформованість правовими й іншими нормами); 2) результат дотримання членами суспільства встановлених правил і норм поведінки, які є загальновизнаними та загальноприйнятими [1].